

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta
Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Rozdílné pohledy na události v Nankingu na přelomu roku 1937 a 1938
Different Views of the Events in Nanking in 1937-1938

Vypracovala: Michaela Seemannová
Vedoucí práce: Mgr. Sylva Martinásková

OLOMOUC 2014

Kopie zadání bakalářské práce

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Akademický rok: 2011/2012

Studijní program: Filologie

Forma: Prezenční

Obor/komb.: Čínská filologie - Japonská filologie (ČI-JA)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
SEEMANNOVÁ Michaela	Mládeže 274, Jílové - Kamenná	F10610

TÉMA ČESKY:

Rozdílné pohledy na události v Nankingu na přelomu roku 1937 a 1938

NÁZEV ANGLICKY:

Different Views of the Events in Nanking in 1937-1938

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Sylva Martinásková - ASJ

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Cílem bakalářské práce je prostřednictvím dostupných údajů objektivně přiblížit události, k nimž došlo ve městě Nanking na přelomu roku 1937 a 1938. Bude vyložen rozdílný postoj japonské a čínské strany k tomuto incidentu tak, jak je interpretován ve sdělovacích prostředcích, odborné literatuře apod. Práce se také zaměří na výpovědi očitých svědků těchto událostí a na pohled západního světa na tuto problematiku.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- 1) Vautrin, Minnie a Tsen, Shui-fang. The Undaunted Women of Nanking: The Wartime Diaries of Minnie Vautrin and Tsen Shui-fang. Edited by Hua-ling Hu, Lian-hong Zhang. Carbondale : Southern Illinois University Press, 2010. ISBN 0809329638
- 2) Iris Changová. Nankingský masakr : Nejkrvavější prolog druhé světové války. Z anglického originálu ... přeložil Jiří Gojda. Praha : Naše vojsko, 2010. ISBN 978-80-206-1068-3
- 3) Katsuichi, Honda. The Nanjing massacre : A Japanese journalist confronts Japan's national shame. Edited by Frank Gibney; translated by Karen Sandness. Armonk, N.Y. : M.E. Sharpe, 1999. ISBN 0-7656-0335-7
- 4) Hall, John Whitney. The Cambridge history of Japan. Cambridge University Press 1988. ISBN 13 978-0-521-22357-7
- 5) Yamamoto, Masahiro. Nanking : anatomy of an atrocity. Westport, Conn : Praeger, 2000. ISBN 0275969045

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod odborným vedením Mgr. Sylvy Martináskové a uvedla veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis.....

Děkuji vedoucí mé práce Mgr. Sylvě Martináskové za čas, trpělivost, vstřícnost a cenné rady, které věnovala mé práci.

Ediční poznámka

V této práci používám českou transkripci japonských a čínských výrazů, pouze v případě cizojazyčných zdrojů a bibliografických poznámek je ponechána transkripce původní. Japonská jména jsou uváděna podle českého řazení, tj. osobní jméno a příjmení. Čínská jména jsou uváděna podle čínského řazení, kdy osobní jméno následuje až za příjmením. Nejsou přechylována japonská ani čínská ženská příjmení.

Pro lepší dohledatelnost uvádím v poznámkách u cizojazyčných pojmů a jmen osob i znakovou variantu v původním jazyce. U pojmů, jež souvisí zároveň s japonskými i čínskými dějinami, uvádím jejich japonskou i čínskou variantu a doplňuji ji o českou transkripci. Ve všech případech používám zjednodušenou verzi čínských znaků. Znakové varianty uvádím pouze u první zmínky v textu.

Cizojazyčné výrazy jsou psány v uvozovkách, výjimku tvoří vlastní jména. Kurzívou jsou uváděna literární díla. Citace jsou označeny uvozovkami a kurzívou. Označení „nankingský masakr“ je použito jako terminus technicus a nevyjadřuje stanovisko autorky k analyzovanému tématu.

Obsah

Úvod	7
1. Historické pozadí	9
1.1 Situace v Japonsku.....	9
1.2 Situace v Číně.....	11
1.3 Společné spory Číny a Japonska.....	12
2. Události do 13. prosince 1937	14
2.1 Postup k Nankingu a jeho obklíčení.....	14
2.2 Evakuace a obrana Nankingu.....	15
2.3 Bezpečnostní zóna v Nankingu.....	16
3. Pád Nankingu a jeho okupace japonskou armádou	18
3.1 Sporné body v pohledech na události v Nankingu.....	19
3.1.1 Počet obětí během okupace	20
3.1.2 Problematika označení událostí.....	21
3.1.3 „Comfort women“.....	23
3.1.4 Soutěž o stětí sta hlav.....	24
3.1.5 Popírání Nankingského masakru a argumenty japonské obhajoby.....	25
4. Poválečné soudní procesy	27
4.1 Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ.....	27
4.1.1 Otázka legitimity IMTFE	28
4.2 Nankingský soudní proces s válečnými zločinci.....	29
5. Svědectví nankingského masakru	31
6. Vyrovnávání se s minulostí a jeho projevy v současné společnosti	34
6.1 Jasukuni.....	35
6.2 Spory ohledně obsahu učebnic historie.....	36
Závěr	39
Seznam použité literatury	42
Anotace	46
Abstract in English	47

Úvod

Cílem této práce je přiblížit události, k nimž došlo v Nankingu na konci roku 1937 a na začátku roku 1938 a jež do podvědomí většiny světové veřejnosti vešly pod označením „nankingský masakr“. Čína i Japonsko zaujímají k problematice nankingského masakru navzájem rozdílná stanoviska, jež jsou i v současnosti zdrojem svárů a rozepří mezi oběma státy. V následujících kapitolách představím ony rozdílné postoje obou zemí a zároveň i uvedu, jak se k analyzovanému tématu staví Západ.

V první části práce pro snadnější orientaci v politickém, ekonomickém a sociálním dění v Japonsku a Číně, stručně shrnu historický vývoj v obou státech na konci 19. a na začátku 20. století. Zaměřím se též na společné spory, jež mezi nimi v tomto období panovaly a jež přispívaly k napětí mezi oběma národy.

Dále se má práce bude zabývat událostmi na straně Japonska a Číny bezprostředně před 13. prosincem 1937, tedy těsně před vypuknutím samotného nankingského masakru. Detailněji se zaměřím na pochod japonské armády k Nankingu, na jeho obklíčení, obranu, evakuaci a vznik bezpečnostních zón uvnitř města.

V následující kapitole se pokusím analyzovat pád a okupaci Nankingu. Detailněji se zaměřím hlavně na prvních několik týdnů okupace, tedy na samotný nankingský masakr, a na sporné body, jež se událostí v Nankingu týkají. Představím také stanoviska, která zaujímají příslušníci zúčastněných států a Západu k dané problematice.

Ve čtvrté kapitole přesunu oblast zájmu na poválečné soudy, které se zabývaly problematikou nankingského masakru. Poukáži též na případné kontroverze, jež tyto soudní procesy doprovázely a jež se i v současnosti stávají pro vědeckou obec příčinou mnoha rozporů.

Pátou kapitolu věnuji svědkům nankingského masakru a svědectvím, jež po sobě zanechali. Spíše než na konkrétní výpovědi se však zaměřím na jejich odkaz jako na celek a poukáži na význam, jenž tato svědectví měla v dotváření obrazu událostí v Nankingu.

V poslední kapitole budu analyzovat, do jaké míry se čínská a japonská společnost vyrovnala s problematikou nankingského masakru a jak komplikovaná společná minulost negativně ovlivňuje vztahy mezi oběma národy až do dnešní doby. Poukáži také na to,

jak současnou japonskou a čínskou společnost ovlivňuje postoj, kterým se oba státy staví k nankingské otázce.

1. Historické pozadí

Čína a Japonsko patří bezesporu k zemím s dlouholetou a bohatou historií. Oba státy od svého vzniku prošly velkým počtem změn, z nichž byly pro dnešní podobu těchto dvou zemí směrodatné především změny odehrávající se v 19. a 20. století.

1.1 Situace v Japonsku

Jedním z nejvýznamnějších zlomových období japonských dějin byl bezesporu rok 1868, během něhož nejenže došlo ke svržení šógunátního režimu a následnému obnovení císařské moci, ale tento rok pro Japonsko znamenal i počátek nové éry Meidži, která s sebou přinesla velké množství změn. Od 70. let 19. století tento ostrovní stát prošel mnoha reformami v ekonomické, sociální i vojenské rovině. Jako několik příkladů změn, které nástup nového systému odstartoval, by se daly uvést revize pozemkového katastru, zavedení povinné školní docházky, všeobecná branná povinnost a zrušení čtyř stavů.

Nové poznatky a vědomosti z oblasti přírodních a technických věd získané studenty vyslanými japonskou vládou na studium do zahraničí se uplatňovaly hlavně v rozvoji zahraničního obchodu a průmyslu. Především pak šlo o průmysl těžký, který se zaměřoval na strojírenství, zbrojařství, metalurgii, budování železnic apod. Byla to právě tato odvětví, která se ze strany státu pro svou strategičnost těšila velké podpoře. Na průmysl lehký, například textilní, se pak zaměřovaly malé podniky vznikající převážně ve městech. Industrializace však s sebou přinesla i negativa v podobě úbytku pracovních sil na venkově a zhoršení stavu zemědělství, jehož význam byl ve snaze vytvořit hospodářsky a vojensky silný stát opomíjen.

I přes výše uvedené problémy, které reformní úsilí doprovázely, se Japonsko během poměrně krátké doby začalo ve vyspělosti přibližovat mocnostem západního světa a sílu a postavení, které během posledních let nabylo, se nyní snažilo uplatnit i v mezinárodních vztazích. Byly vymezeny japonské hranice, započala se řešit problematika nerovnoprávných smluv a v roce 1876 bylo navíc na Korejském poloostrově podniknuto vojenské tažení, které mělo za následek dohody, na jejichž základě se Korea Japonsku otevřela.

Následovaly další vojenské úspěchy například v čínsko-japonské válce¹ (1894- 1895), po níž vítězné Japonsko na základě smlouvy podepsané v Šimonoseki získalo kromě práva nárokovat si na Číně uznání nezávislosti Koreje a vyplácení reparací Japonsku po dobu sedmi let, také podstoupení Pescadorských ostrovů, Tchaj-wanu a poloostrovu Liao-tung.² O ten však záhy přišlo, když se Rusko, Francie a Německo rozhodly zakročit a poloostrov mu odebrat, jen aby ho pak Japonsko zhruba o deset let později znovudobylo v rusko-japonské válce (1904-1905). Důvodem, proč Japonci tolik usilovali o získání Liao-tungu, byla snaha získat do svého područí námořní základny Port Arthur a Ta-lien a několik významných obchodních center ležících na tomto poloostrově. Během mírových jednání s Ruskem v Portsmouthu roku 1905 docílilo Japonsko toho, aby se nakonec Rusko Liao-tungu vzdalo a podstoupilo ho Japonsku. Společně s Liao-tungem tehdy Japonsko získalo i jižní část Sachalinu a obchodní nadvládu v Mandžusku.³

Japonskou prosperitu značně ovlivnila i účast státu v první světové válce, ve které stál na straně vítězné Dohody. V důsledku zapojení se do válečného dění se zvýšila poptávka po železu a oceli, což mělo příznivý vliv na japonský trh i zahraniční obchod, a tak Japonsko kromě vojenských úspěchů vzkvétalo i v oblasti hospodářské. Ve 20. letech 20. století však došlo ke zvratu, který měl znamenat konec japonských úspěchů, neboť v souvislosti s krachem na americké burze v roce 1929 se do ekonomických potíží dostalo i Japonsko.⁴ To se nyní muselo potýkat s inflací, stávkami, nezaměstnaností, nedostatkem potravin apod. Bylo potřeba tuto neutěšenou situaci řešit a jako východisko z problému se japonské vládě jevila expanze území.

Za ideální cíl pro zahájení vojenského tažení Japonci považovali sousední Mandžusko, potažmo Čínu. Známy je výrok japonského ministerského předsedy Giičiho Tanaky⁵, který v roce 1927 údajně prohlásil: „*Abychom dobyli svět, musíme dobýt Asii, abychom dobyli Asii, musíme dobýt Čínu. Abychom dobyli Čínu, musíme dobýt Mandžusko.*“⁶ Přestože se pravost tohoto tvrzení nikdy nepotvrdila, vystihuje cíle Japonska v budoucích letech.

¹ Jap.: 日清戦争, Niššin sensó; čín.: 甲午战争, Ĥia-wu čang-čeng

² Hall, John Whitney: The Cambridge history of Japan. Cambridge University Press 1988, s. 225.

³ Jap.: 満州, Manšú; čín.: 满洲, Man-čou; Tamtéž, s. 226.

⁴ Changová, Iris: Nankingský masakr: Nejkrvavější prolog druhé světové války. Praha: Naše vojsko, 2010, s. 33.

⁵ Jap.: 田中義一

⁶ Cit.: Bakešová, Ivana: Čína ve XX. Století. Díl 1. Univerzita Palackého v Olomouci, 2001, s. 59.

1.2 Situace v Číně

Na konci 19. a začátku 20. století nebyla, stejně jako Japonsko, změn ušetřena ani tehdejší Čína, kterou již déle než 250 let ovládala dynastie Čching. Kdysi prosperující císařství postupně sláblo a ztrácelo pole své působnosti. Na jeho území se nyní nacházely koncese, svobodné přístavy i kolonie a ekonomika strádala také kvůli nerovnoprávným smlouvám, na jejichž dořešení se v některých případech (Hongkong, Macao) muselo počkat až do konce 20. století. Ve stručnosti lze situaci charakterizovat tak, že příchod cizinců ze západních mocností obyvatele Číny zastihl nepřipravené a země, která sama sebe po dlouhá staletí považovala za střed světa, náhle nebyla schopná vypořádat se s novými informacemi a změnami. Tento nedostatek se projevil v polovině roku 1898 v období tzv. reformy sta dní. I přes nadšení císaře Kuang-süho⁷ se snahy o modernizaci Číny setkaly s odporem císařovny-vdovy Cch'-si⁸, která jim učinila přítrž. Císaři uložila domácí vězení a strůjce reformy nechala popravit. I když ona sama o několik let později pocítila nutnost modernizovat Čínu v ekonomických, sociálních i politických oblastech, a nařídila proto postupné zavádění dříve zamítnutých reform, pádu císařství již nezabránila.

Roku 1911 proběhla pod vedením Sunjatsena⁹ tzv. buržoazně demokratická revoluce, která ukončila vládu dynastie Čching a zároveň přivedla konec císařství. 1. ledna 1912 byla vyhlášena Čínská republika a jejím hlavním městem byl ustanoven Nanking. Funkci prozatímního prezidenta zastával Sunjatsen, pozdější zakladatel Kuomintangu¹⁰. V Pekingu se ale mezitím ujal moci další muž hrající důležitou roli při svržení císařství a budoucí řádný prezident Čínské republiky, Jüan Š'-kchaj¹¹, a tak bylo v Číně nastoleno na krátkou dobu dvojvládní. Během dalších několika let zavládl politický chaos, během něhož se Jüan pokusil i obnovit císařství. Ještě více nepokojů přibývalo po Jüan smrti v roce 1916. Jelikož neurčil svého nástupce, jeho následovníci se rozdělili do několika klik a bojovali mezi sebou o moc v severní Číně. Celá situace se

⁷ Čín.: 光緒

⁸ Čín.: 慈禧

⁹ Zatímco v češtině se tradičně používá podle ustálených zvyklostí jméno „Sunjatsen“, v čínštině je užíváno Sun I-sien (čín.: 孫逸仙), nebo Sun Čung-šan (čín.: 孫中山).

¹⁰ Kuomintang (jap.: 中国国民党, Čügoku kokumintó; čín.: 中国国民党, Čung-kuo Kuo-min-tang) neboli Čínská národní strana, dále již jen KMT, je čínská politická strana dnes působící v Čínské republice na Tchaj-wanu. Hlavním představitelem a zakladatelem KMT byl Sunjatsen a po jeho smrti do vedení KMT nastoupil Čankajšek.

¹¹ Čín.: 袁世凱

uklidnila teprve až roku 1926, kdy se KMT podařilo proniknout na sever a Čínu pod sebou sjednotit. Avšak ani tento stav nevydržel příliš dlouho, neboť se k moci začala pozvolně hlásit Komunistická strana Číny založená v Šanghaji již v roce 1921. Právě mezi ní a KMT docházelo v následujícím vývoji Číny k neustálým ideovým konfrontacím.

1.3 Společné spory Číny a Japonska

Čína mimo jiné musela řešit i spory s Japonskem, které, jak již bylo dříve zmíněno, od dob rusko-japonské války vlastnilo koncese na mandžuském území. 18. září 1931, v den, který do historie vstoupil pod názvem Incident z 18. září, překročila Kuantungská armáda¹² hranice zóny jí svěřené k ochraně. Učinila tak pod záminkou incidentu na Jihomandžuské železnici. Poté, co obsadila všechna strategická místa poblíž železnice a pokračovala ve své cestě dále do vnitrozemí, bylo jen otázkou několika týdnů, než byly obsazeny všechny tři mandžuské provincie. Ty byly sloučeny do jednoho státu, který dostal jméno Mandžusko¹³. V roce 1934 byl přejmenován na Mandžuské císařství¹⁴ a do jeho čela byl dosazen císař Pchu I¹⁵, jenž měl vládnout za pomoci ministrů dosazených japonskou stranou.

Úspěch v severovýchodní Číně Japonce podnítil k další expanzi, a tak se počet obsazených míst rozrostl například o bývalou provincii Džehol a strategickou oblast v Pochajském zálivu. Plánované ovládnutí východního pobřeží Číny a okolí Šanghaje se však již nevydařilo kvůli zásahu kuomintangské 19. armády¹⁶ a západních mocností.

Úspěšnost vojenských akcí v zahraničí se odrážela i na politické situaci v zemi. Dokud armáda vítězila, rostla její moc. Avšak v souvislosti s neúspěchem v Šanghaji, se ke slovu dostali politici, kteří chtěli rozpor s KMT vyřešit diplomatickou cestou. Tímto úkolem byl pověřen Kóki Hirota¹⁷, který se však nakonec setkal s neúspěchem.

¹² Kuantungská armáda (jap. 關東軍, Kantó Gun; čín.: 关东军, Kuan-tung-t'ün) byla japonská armáda, jejíž název byl odvozen od jižního cípu poloostrova Liao-tung – Kuan-tung, kudy vedla Jihomandžuská železnice. Kuantungská armáda fungovala v letech 1906-1945 a působila na územích pronajatých či okupovaných Japonci v severovýchodní Číně. Tato armáda byla také ke konci druhé světové války považována za nejbojeschopnější složku japonské císařské armády.

¹³ Jap.: 満州国, Manšúkokoku; čín.: 满洲国, Man-čou-kuo

¹⁴ Jap.: 満州帝国, Manšú teikoku; čín.: 满洲帝国, Man-čou ti-kuo

¹⁵ Čín.: 溥儀

¹⁶ Vztah KMT vůči Japonsku byl spíše smířlivý, avšak 19. armáda využila tohoto zákroku jako projev protestu vůči politice vlády KMT, která se pomocí kapituláční politiky snažila vyhýbat násilným střetům s japonskou stranou.

¹⁷ Jap.: 廣田弘毅

Pro Japonsko následovalo politicky bouřlivé období, které roku 1937 ukončilo zvolení Fumimara Konoeho¹⁸ novým ministerským předsedou.

Ani Čína se však nevyhnula vnitrostátním potížím. Už od roku 1927 zde probíhala občanská válka mezi komunisty a KMT a střetů mezi těmito dvěma stranami neustále přibývalo. Na jedné straně stál Mao Ce-tung¹⁹, který se roku 1931 stal prezidentem Čínské sovětské republiky, a na straně druhé, v opozici, byl Čankajšek²⁰, vůdce KMT, který se snažil sovětské oblasti obklíčit a zlikvidovat. V této době také došlo k tzv. Dlouhému pochodu, což byla protiakce komunistů vůči obklíčovací kampani Čankajška.

Napětí mezi oběma zeměmi panovalo už delší dobu, ale k vyhocení celé situace došlo až v důsledku Incidentu u mostu Marca Pola²¹ dne 7. července 1937, kdy japonská armáda pořádala manévry v okolí Pekingů a jeden z jejích vojáků se ztratil. Japonci neváhali a využili situace k přednesení svých nároků. Po Číně požadovali, aby byla upravena demarkační čára²², a ačkoliv byla pekinská vojenská rada ochotna jim vyhovět, nankingská ústřední vláda se postavila na odpor, stáhla své vojsko a pekingskou vojenskou radu prohlásila za neschopnou.²³ Vzhledem k tomu, že za svým tvrzením si stál jak Čankajšek, tak Japonci, a nikdo nebyl ochoten ustoupit, propukla v září 1937 2. čínsko-japonská válka²⁴. Již 15. listopadu padla Šanghaj a japonská vojska se vydala k hlavnímu městu Nankingu.

¹⁸ Jap.: 近衛秀麿

¹⁹ Čín.: 毛泽东

²⁰ Zatímco v češtině se tradičně používá podle ustálených zvyklostí jméno „Čankajšek“, v čínštině je užíváno Ťiang Ťie-š' (蔣介石), nebo Ťiang Čung-čeng (蔣中正).

²¹ Jap.: 盧溝橋事件, Rokókjó Džiken; čín.: 七七事变, Čchi-čchi š'-pien

²² Demarkační čára byla demilitarizovaná oblast, jež vznikla roku 1932 a nacházela se jižně od Velké čínské zdi.

²³ Bakešová, s. 76.

²⁴ Jap.: 日中戦争, Niččúsensó; čín.: 中国抗日战争, Čung-guo kchang-ž' čang-čeng

2. Události do 13. prosince 1937

Japonští politici považovali dobytí Nankingu za zlomový bod 2. čínsko-japonské války, neboť brali za samozřejmé, že pokud dobijí čínské hlavní město, Čína kapituluje. Bylo pro ně tedy šokem, když se později situace v Číně vyvíjela jinak, než plánovali.²⁵

2.1 Postup k Nankingu a jeho obklíčení

Po dobytí Šanghaje se japonská vojska přeskupila a začala postupovat k Nankingu ze tří různých směrů.²⁶ První linie vojsk pochodovala směrem na západ a chystala se Nanking napadnout přes jezero Tchaj-hu. Druhá linie postupovala podél jižního břehu řeky Jang-c'-ťiang proti směru jejího toku směrem na západ. Jižně od první linie pak postupoval třetí proud, který se stácel na severozápad k Nankingu. Město samotné se nacházelo v ohbí řeky Jang-c'-ťiang a bylo tak z poloviny obklopeno vodou. Japonská strategie postupu, kdy se vojska k Nankingu přibližovala v půlkruhové frontě, tedy měla pomoci město obklíčit a zamezit jeho obyvatelům v úniku.²⁷

Čínská armáda se sice proti Japoncům bránila, avšak odpor kladla jen natolik, aby je zpomalila, a sama se pak stahovala na západ a zanechávala při tom za sebou partyzánské oddíly. Číňané také při ústupu strhávali hráze, a tak byli Japonci nuceni bojovat ve vlhkém a chladném prostředí, na které nebyli připraveni. Jejich síly byly kvůli těmto podmínkám značně ochromeny a ani jejich vojenské jednotky nebyly ušetřeny početných ztrátám na životech.²⁸ I přes tyto problémy se však nakonec japonská vojska pod velením prince Jasuhika Asaky²⁹ 7. prosince přiblížila k Nankingu a 8. prosince ho definitivně obklíčila.

Během obléhání byl Nanking vystaven nepřetržitému ostřelování a bombovým útokům. Tento stav trval až do 13. prosince, kdy japonská armáda časně z rána prorazila hradby a vnikla do města.

²⁵ Hall, s. 307.

²⁶ Vautrin, Minnie a Tsen Shui-fang. *The Undaunted Women of Nanking: The Wartime Diaries of Minnie Vautrin and Tsen Shui-fang*. Edited by Hua-ling Hu, Lian-hong Zhang. Carbondale: Southern Illinois University Press, 2010, s. 23.

²⁷ Changová, s. 45-46.

²⁸ Bakešová, s. 77.

²⁹ Princ Jasuhiko Asaka (jap.: 朝香宮鳩彦) byl strýcem císaře Hirohita a na císařův rozkaz převzal velitelské povinnosti vrchního velitele armády u Nankingu, a vystřídal tak v této funkci generála Macuiho Iwanea.

2.2 Evakuace a obrana Nankingu

Poté, co byla Šanghaj ztracena, rozhodl se generál Čankajšek podniknout kroky, které mu měly pomoci zabránit pádu samotné Číny. Na jednu stranu nechal posílit vojenskou obranu Nankingu, ale na stranu druhou začal plánovat evakuaci vládních úřadů i své vlastní osoby. Vládní úředníci byli evakuováni na začátku prosince do západočínských měst Čchang-ša, Čan-čou a Čchung-čching. Čankajšek pak vládu zanedlouho následoval a společně se svou manželkou se z Nankingu přesunul do Čchung-čchingu, který se stal hlavním sídlem vlády KMT a zaujal vůči japonské armádě defenzivní pozici.³⁰

Obranou Nankingu Čankajšek pověřil generála Tchanga Šeng-č'a³¹, který se zapřísáhl, že město neopustí a bude-li to nutné, padne za něj.³² K dispozici sice měl sto tisíc vojáků, avšak v mnoha případech se jednalo především o muže bez výcviku, kteří byli do armády odvedeni proti své vůli. Další část vojska pak tvořili muži, kteří se vrátili z Šanghaje, a byli tak z předešlých bojů vyčerpaní po fyzické i psychické stránce. Trénovaných a k boji připravených mužů tedy bylo pouze kolem třiceti pěti tisíc.³³ Nadto mezi vojáky z různých částí země vznikaly konflikty, jež měly svůj původ v neschopnosti domluvit se kvůli odlišným mateřským jazykům. Krom výše uvedených problémů se generál Tchang potýkal i s nedostatkem dopravních prostředků a spojovací techniky.

Největší ranou pro morálku čínských vojáků se však stal pokyn generála Čankajška ze dne 11. prosince, který generálu Tchangovi nakazoval, aby se společně se svými jednotkami z Nankingu evakuoval.³⁴ Tato evakuace, která začala 12. prosince, vyvolala ve městě chaos, neboť vojáci považovali Tchanguv ústup za zradu a v jejich řadách zavládla dezorganizace. Část mužů se dala na únik, avšak někteří ve městě zůstali a doufali, že je japonská armáda ušetří, pokud se jí dobrovolně sami vzdají.

Jediným místem, ze kterého bylo možné Nanking opustit, byl severní přístav na řece Jang-c'-ťiang. Přístupové cesty k přístavu však byly zataraseny vyplašenými davy prchajících vojáků i civilního obyvatelstva, u nějž ústup armády vyvolal paniku.

³⁰ Hall, s. 307.

³¹ Čín.: 唐生智

³² Changová, s. 79.

³³ Vautrin, s. 23.

³⁴ Changová, s. 85.

Potíže se naskytly i v samotném přístavu, neboť lodě nebyly schopny uvést tak velké množství uprchlíků, a proto se potápěly.

Když 13. prosince japonská armáda pronikla za hradby města, z původního milionu obyvatel zde podle některých zdrojů (Changová) zbyla bez mála jedna polovina.³⁵ U jiných zdrojů (Higašinakano³⁶) se však můžeme setkat i s tvrzením, že počet obyvatel klesl na 350 000 až 150 000.³⁷

2.3 Bezpečnostní zóna v Nankingu

Napětí, které v Nankingu vzrůstalo úměrně s tím, jak se k městu přibližovala japonská armáda, pocítila i část obyvatelstva tvořená příslušníky cizích národností. Zahraniční velvyslanectví varovala své občany a nabádala je k evakuaci z města, a tak v době, kdy se Japoncům podařilo vypořádat se s obranou města a úspěšně do něj proniknout, zde zbylo pouze asi dvacet amerických a evropských občanů.³⁸

Těchto několik Američanů a Evropanů se rozhodlo v Nankingu zůstat a pomoci místnímu obyvatelstvu. Založili proto Mezinárodní výbor pro nankingskou bezpečnostní zónu a v centru města vytvořili bezpečnostní zónu pro čínské uprchlíky.³⁹ V čele výboru stál německý představitel městské organizace nacistické strany v Nankingu, podnikatel John Rabe⁴⁰, jemuž se díky spojení Německa a Japonska dostalo statusu spojence. Právě tento status mu zajišťoval ochranu před japonskými vojáky a zároveň mu umožňoval aktivně se účastnit ochrany místních obyvatel.

Nankingská bezpečnostní zóna se rozprostírala na ploše o velikosti 3,8 km² a spadaly pod ní instituce, jako jsou například Nankingská univerzita, velvyslanectví USA, Ťinlingská ženská univerzita a další. Do 13. prosince bylo v bezpečnostní zóně

³⁵ Changová, s. 92.

³⁶ Jap.: 東中野修道

³⁷ Higashinakano, Shudo. Fact Versus Fiction. The Nanking Massacre: Fact Versus Fiction. A Historian's Quest for the Truth. Sekai Shuppan, Inc., 2005, s. 30.

³⁸ Vautrin, s. 23.

³⁹ Tamtéž, s. 2.

⁴⁰ John Rabe je jednou z nejznámějších osobností spojovanou s událostmi v Nankingu na konci roku 1937. Do Nankingu se společně se svou rodinou přestěhoval roku 1931 a brzy se stal vůdčí osobností zdejší německé obce. U čínské části obyvatelstva si získal respekt hlavně svou účastí na obraně nankingského obyvatelstva, kdy se mu údajně podařilo zachránit přes dvě stě lidských životů.

vybudováno zhruba dvacet uprchlických táborů, ve kterých našlo útočiště odhadem dvě stě tisíc uprchlíků.⁴¹

Konstatování, že lidé, kteří se do uprchlických táborů dostali, byli zachráněni a ušetřeni dění odehrávajícího se mimo bezpečnostní zónu, by však bylo zavádějící. Přítomnost cizinců sice japonské vojáky od vstupu na toto území odrazovala, ale pouze částečně. Tábory také disponovaly jen omezenou kapacitou volných míst, postrádaly dostatečné množství zásob potravin a pitné vody a i zdejší hygienické podmínky se společně s neustálým příchodem nových uprchlíků zhoršovaly.

I přes výše uvedené problémy se však díky bezpečnostní zóně podařilo zachránit mnoho životů lidí, jejichž dochovaná svědectví se řadí mezi důležité materiály, které pomáhají dotvořit obraz událostí, jež se na konci roku 1937 v Nankingu odehrály.

⁴¹ Vautrin, s. 2.

3. Pád Nankingu a jeho okupace japonskou armádou

Okupace Nankingu, v té době již bývalého čínského hlavního města, japonskou císařskou armádou započala 13. prosince roku 1937, kdy se japonským vojenským jednotkám podařilo úspěšně proniknout přes nankingskou obranu do středu města. Několik následujících týdnů⁴² po pádu Nankingu vstoupilo do dějin pod označením „nankingský masakr“ a stalo se jedním z nejvíce kontroverzních témat vztahujících se k druhé čínsko-japonské válce. Během těchto sedmi týdnů byly japonskými vojáky zavražděny statisíce místních obyvatel a desítky tisíc žen se staly obětmi znásilnění.

Přestože je rabování, zabíjení i znásilňování průvodním jevem válek i v mnoha jiných případech, historici i sociologové si dodnes kladou otázku, jak je možné, že právě v Nankingu toto počínání nabylo extrémních rozměrů. Významným faktorem jistě bylo psychické a fyzické vyčerpání japonských vojáků, které muselo zákonitě přijít po absolvování pochodu k Nankingu i s předešlými boji na čínském území. Svou roli hrály i poměry v japonské armádě, kde byli vojáci vystavováni tvrdé disciplíně a byla po nich vyžadována absolutní poslušnost a kázeň. Toto prostředí přísně dbající na dodržování pravidel tak neustále udržovalo své jednotky pod velkým psychickým tlakem, který pak mohl v řadách vojáků vyvolávat pocity frustrace, jež měly na konec negativní dopad na chování vojsk během okupace Nankingu. Mezi další možné příčiny násilného chování se řadí i výchova ve školách, kde byla Japoncům již od raných dětských let vštěpována nenávist a pohrdání jejich západními nepřáteli (Čína, Korea apod.). Zároveň však byli někteří Japonci (např. princ Fumimaro Konoe) přesvědčeni i o morální správnosti svého počínání ve válce, neboť považovali za japonskou povinnost osvobodit asijské národy od vlivu západních mocností a Asii sjednotit pod svou správou.⁴³

Teorii řešící důvod, proč se japonské velení rozhodlo proti chování vlastních vojáků zakročit až po sedmi týdnech, nabízí Andrew Gordon ve své knize *A modern history of Japan: From Tokugawa Times to the Present*. Gordon se zde zabírá myšlenkou, zda japonští velitelé, kteří si od obsazení Nankingu, jakožto čínského hlavního města, slibovali čínskou kapitulaci a byli nyní zklamáni vývojem situace, nedoufali, že dění

⁴² Odhady doby trvání nankingského masakru se různí, avšak nejčastěji se setkáváme s údaji šest (Changová) až sedm týdnů (Gordon).

⁴³ Bakešová, s. 75.

v Nankingu vyvolá mezi čínskými politiky paniku a přiměje je se Japonsku vzdát.⁴⁴ Jiný než předpokládaný vývoj situace tak mohl pro japonské velení znamenat ránu, jež měla za následek neochotu včas učinit přítrž japonskému řádění.

Ačkoliv nankingský masakr skončil už na začátku roku 1938, ve městě i nadále docházelo k násilnostem. Oproti prvním několika týdnům se však množství jejich výskytu znatelně snížilo.⁴⁵ Ve spojitosti s nankingskou okupací se lze dokonce setkat se zmínkou o jednotce Ei 1644⁴⁶, jež byla založena roku 1939 a měla údajně provádět biologické pokusy na místním obyvatelstvu.

Nanking zůstal okupován Japonci až do kapitulace Japonska v srpnu 1945. Situace ve městě se na jaře 1938 navenek uklidnila. Obnovil se přívod elektřiny, začala téct voda a poškozená infrastruktura i budovy byly opraveny. Do čela města však byla Japonci dosazena loutková vláda, jež nastolila vysoké daně. Svědci okupace též často vzpomínali na kruté zacházení japonských zaměstnavatelů s čínskými zaměstnanci. Problém představovalo též opium, jehož spotřeba se mezi původním obyvatelstvem značně rozmohla, neboť tato droga byla Japonci používána jako druh odměny za vykonanou práci.⁴⁷ Chování Japonců během okupace i po skončení nankingského masakru tak v Číňanech ještě více umocnilo nenávist vůči svým okupantům. Na konci 2. světové války se posléze tato nenávist projevila touhou nankingských obyvatel po odplatě vůči svým agresorům a nadějí, že spravedlnosti bude dosaženo prostřednictvím poválečných soudů. Ani těm se však nepodařilo vymýtit negativní emoce, jež čínský národ vůči japonským sousedům chová až do současnosti.

3.1 Sporné body v pohledech na události v Nankingu

Jak Japonsko tak i Čína mají ohledně průběhu nankingské okupace své vlastní výklady, jež si navzájem ze značné části výrazně protirečí. S jistotou se však dá konstatovat, že válečné zločiny, jichž se japonské ozbrojené síly na území bývalého čínského hlavního města dopustily, dodnes negativně ovlivňují čínsko-japonské vztahy.

⁴⁴ Gordon, Andrew: A modern history of Japan: From Tokugawa Times to the Present. Oxford University Press, 2003, s. 206.

⁴⁵ Changová, s. 174.

⁴⁶ Jap.: 荣 1644 部隊, Ei 1644 butai / 多摩部隊, Tama butai; Jednotka Ei 1644 byla větví jednotky 731 (jap.: 731 部隊, 731 butai; 1937–1945). Obě tyto jednotky prováděly pokusy na lidech širokého věkového spektra a před veřejností byly přísně utajovány. (Gold, Hal: Unit 731 Testimony. Yenbooks: Singapore, 1996, s. 151-152.)

⁴⁷ Changová, s. 174-179.

Spory mezi oběma mocnostmi se týkají především otázek zabývajících se celkovým počtem obětí, samotným označením oněch událostí, existencí tzv. „comfort women“⁴⁸, soutěží o stěti sta hlav⁴⁹ a v některých extrémních případech i otázkou, zda k nankingského masakru vůbec došlo (viz oddíl 3.1.5).

Historici zabývající se nankingským masakrem neustále předkládají nové informace podporující i vyvracející předchozí výklady těchto událostí a přicházejí s novými teoriemi, co se v Nankingu na konci roku 1937 doopravdy odehrálo. Často se setkáváme s případy, kdy se historici navzájem osočují z mystifikace a falšování údajů nebo si vyčítají přílišnou předpojatost a neprofesionalitu (vytýkáno například Changové). Zatímco zastánci pročínského přístupu zdůrazňují japonské válečné zločiny, projaponští autoři se tyto zločiny snaží ospravedlnit a prezentovat z jiného úhlu pohledu. Ojedinělé nejsou ani případy, kdy historici stanou za svá tvrzení před soudem (viz oddíl 3.1.5).

Zkreslené údaje o nankingském masakru však veřejnosti nepodávají pouze historici, nýbrž i mnozí politici. Lze se setkat s mnoha případy, kdy se japonský politik dopustil mezinárodního skandálu, když svým prohlášením zpochybňujícím fakta o nankingském masakru urazil a rozeznil dotčené osoby. Politik je sice v takovém případě obvykle pod tlakem veřejnosti donucen se oficiálně omluvit, avšak tato omluva obvykle situaci uklidní pouze v politických kruzích a jen málo dolehne na rozhněvanou čínskou společnost.

3.1.1 Počet obětí během okupace

Rozpory mezi japonským a čínským výkladem nankingské problematiky jsou patrné především v uváděném celkovém počtu obětí, jež měla japonská armáda v Nankingu na svědomí. Na základě šetření Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ⁵⁰ (dále již jen IMTFE, viz podkapitola 4.1) bylo v prvních šesti týdnech okupace zabito minimálně 200 000 čínských obyvatel a během prvního měsíce znásilněno přinejmenším 20 000 osob různých věkových kategorií. Ve zprávě tribunálu bylo též uvedeno, že do těchto počtů nebyly zahrnuty ty osoby, jejichž těla byla spalena,

⁴⁸ Jap.: 慰安婦, Ianfu / 従軍慰安婦, Džúgun ianfu; čín.: 慰安婦, Wei-an fu; viz oddíl 3.1.3

⁴⁹ Jap.: 百人斬り競争, Hjakuningiri kjósó; čín.: 百人斩, Pai-žen-čan; viz oddíl 3.1.4

⁵⁰ Jap.: 極東国際軍事裁判, Kjokutó kokusai gundži saiban; čín.: 远东国际军事法庭, Jüan-tung kuo-t'i t'ün-š'fa-tching

vhozena do řeky Jang-c'-ťiang apod.⁵¹ V důsledku toho zůstává výsledný počet obětí kontroverzním tématem a údaje o jeho konečné podobě se neustále mění.

Navzdory usnesení IMTFE uznává čínská vláda jako nejnižší hranici počtu usmrcených 300 000 lidí⁵², avšak odhady některých autorů (James Yin, Shi Young) se přibližují až k 400 000 zabitých.⁵³ Nejvyšší odhad pochází od nacionalistické vlády⁵⁴ vedené Kuomintangem, která uvádí 430 000 zabitých.⁵⁵ Respektovaný japonský historik Ikuhiko Hata⁵⁶ pak ve své knize *Nankin Džiken* (1986) odhadl počet obětí na 40 000, zatímco výzkumníci ze společnosti Kaikóša⁵⁷ došli ve studiích z roku 1989 přibližně k číslu 32 000 mrtvých.⁵⁸ Masami Unemoto⁵⁹ uvedl 3 000 až 6 000 mrtvých, avšak jeden z nejnižších odhadů náleží Júdžimu Aidovi⁶⁰, který na jaře roku 1974 v rozhovoru pro periodikum *Kikan rekiši to bungaku*⁶¹ počet obětí snížil na sto až dvě stě mrtvých.⁶²

Zaměříme-li se na díla západních autorů, můžeme se nejčastěji setkat s počtem 200 000 až 300 000 usmrcených, avšak uváděna jsou i čísla nižší, jako je tomu například u Ľubici Obuchové, která odhadla počet obětí přibližně na 100 000 civilistů⁶³, nebo u Masona a Craigera, podle jejichž názoru si nankingský masakr vyžádal na životě desítky tisíc osob.⁶⁴

3.1.2 Problematika označení událostí

Dalším sporným bodem je již samotné označení událostí, jež se v Nankingu odehrály, neboť je z něj patrný postoj, jakým se jednotlivé státy k dění v Nankingu staví. V Číně jsou tyto události známy pod označením „nan-t'ing ta-tchu-ša“⁶⁵, jež je čínským ekvivalentem pro český termín nankingský masakr. Japonci se přiklánějí spíše

⁵¹ Vautrin, s. 1.

⁵² Jansen, B. Marius: *The Making of Modern Japan*. The Belknap Press of Harvard University Press, 2002, s. 622.

⁵³ Changová, s. 116.

⁵⁴ Vláda činná na pevninské Číně od roku 1927 do 1948.

⁵⁵ Honda, s. 285.

⁵⁶ Jap.: 秦郁彦

⁵⁷ Jap.: 偕行社, Kaikóša; organizace sestávající se z bývalých vojenských důstojníků (Honda, s. xiii.)

⁵⁸ Honda, s. xiii.

⁵⁹ Jap.: 畝本正巳

⁶⁰ Jap.: 会田雄次

⁶¹ Jap.: 季刊歴史と文学, *Kikan rekiši to bungaku*

⁶² Honda, s. 285.

⁶³ Obuchová, Ľubica: *Číňané 21. století: dějiny - tradice - obchod*. Praha: Academia, 1999, s. 140.

⁶⁴ Mason, R. H. P. a Caiger, J. G.: *Dějiny Japonska*. Praha: Fighters Publications, 2007, s. 343.

⁶⁵ Čín.: 南京大屠杀

k používání názvu „nankin džiken“⁶⁶, do češtiny překládanému jako nankingský incident, avšak existuje i verze „nankin daigjakusacu“⁶⁷, neboli nankingský masakr. Na rozdíl od „nankin džiken“ se však s touto alternativou setkáváme v poměrně méně případech. Jako příklad, kde se tato verze vyskytuje, lze uvést knihu „*Nankin daigjakusacu*“ *no maboroši*⁶⁸ od historika Akiry Suzukiho⁶⁹. V literatuře západních autorů, včetně těch českých, se hojně využívá pojmenování „nankingský masakr“, anglicky „the Nanking massacre“. Setkáváme se však i s variantou „znásilnění Nankingu“, anglicky „the Rape of Nanking“.

Nabízí se však i otázka, zda se v případě japonského pojmenování nejedná o problematiku sporného překladu slova „džiken“, jež je v *Japonsko-českém slovníku* překládáno jako událost či případ.⁷⁰ Přestože japonské lexikum disponuje výrazem pro masakr, „gjakusacu“⁷¹, v praxi se spíše setkáváme s případy, kdy je nahrazen právě slovem „džiken“. Jako konkrétní příklad by se daly uvést „katyňský masakr“⁷², „masakr v My Lai“⁷³ a „masakr na náměstí Nebeského klidu“⁷⁴, přičemž ani v jednom z těchto případů v nepokojích nefigurovali Japonci, a nelze se tedy domnívat, že by šlo z jejich strany o snahu události zlehčovat. Logicky by tedy bylo možné vyvodit, že samotné „džiken“, byť mírnější než „gjakusacu“, už v sobě může v některých případech nést podtext masové vraždy.

⁶⁶ Jap.: 南京事件

⁶⁷ Jap.: 南京大虐殺

⁶⁸ Jap.: 「南京大虐殺」のまぼろし

⁶⁹ Jap.: 鈴木明

⁷⁰ Krouský, Ivan; Šilar, František: *Japonsko-český slovník*. Praha 1: Paseka, 1993, s. 168.

⁷¹ Jap.: 虐殺

⁷² Jap.: カティンの森事件, Katin no mori džiken; čín.: 卡廷大屠杀, Čchia-tching ta-tchu-ša; ang.: Katyn massacre/ Katyn Forest Massacre; Jednalo se o tajnou popravu téměř 22 000 osob polského občanství provedenou v roce 1940 příslušníky Rudé armády. (The Katyn Massacre [online]. [cit. 1. 3. 2014]. Dostupné z: <http://en.poland.gov.pl/The,Katyn,Massacre,,7296.html>)

⁷³ Jap.: ソンミ事件, Sonmi džiken; čín.: 美萊村屠殺, Mej-laj cchun tchu-ša; ang.: My Lai Massacre/ Son My Massacre; Masakr ve vietnamské vesnici My Lai se odehrál 16. března 1968. Americkou armádou bylo během něj zavražděno až 500 vietnamských civilistů a jednalo se tak o největší zločin amerických vojsk v době vietnamské války. (Murder in the name of war - My Lai [online]. 20. 7. 1998 [cit. 22. 7. 2013]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/64344.stm>)

⁷⁴ Jap.: 天安門事件, Ten'anmon džiken; čín.: 六四事件, Liou-s' š'-t'ien; ang.: Tiananmen Square Incident/ Tiananmen Square Massacre; K těmto událostem došlo při snaze čínské armády potlačit povstání, které se odehrávalo v Pekingu na jaře roku 1989 (15. duben až 4. červen). Údaje o přesném počtu úmrtí se různí, avšak odhady se pohybují v rámci několika stovek až tisíců obětí. (Timeline: The Tiananmen protests. BBC News [online]. 1. 6. 2009 [cit. 23. 7. 2013]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/8057148.stm>)

Kromě emočního zabarvení musela při hledání vhodného termínu pro pojmenování nankingských událostí brát čínská historická obec na zřetel i fakt, že v Číně je již jako „nankingský incident“ označován a v podvědomí Číňanů zažit incident z března roku 1927.⁷⁵ Kvůli obavám, aby používání shodného označení pro dvě rozdílné události nebylo matoucí a nedocházelo k nedorozuměním, se proto čínští historikové (na rozdíl od těch japonských, kteří obě události označují shodným názvem, tedy „nankin džiken“) uchýlili k používání slova „masakr“.⁷⁶

3.1.3 „Comfort women“

„Comfort women“⁷⁷ je pojem označující dívky a ženy, které byly japonskou armádou během 2. čínsko-japonské a 2. světové války nuceny k prostituci. Ve většině případů byly „comfort women“ korejské či čínské národnosti, avšak nezanedbatelná část těchto žen pocházela i z ostatních Japonskem okupovaných oblastí (Filipíny, Tchaj-wan, Indonésie atd.).⁷⁸ Nedobrovolné prostituci se tedy přirozeně nevyhnuly ani ženy žijící v Japonci okupovaném Nankingu.

Celkový počet všech „comfort women“ činných během 2. světové války se jako první pokusil objasnit historik Jošiaki Jošimi⁷⁹. Jeho odhad se pohyboval v rozmezí 50 000 až 200 000 žen. Ikuhiko Hata v roce 1993 dospěl na základě výpočtů k 90 000 ženám, avšak již roce 1998 snížil jejich výsledný počet na 20 000.⁸⁰ Přestože do dnešních dnů není přesný počet zneužitých žen znám, odhad se pohybuje nejčastěji okolo 200 000.⁸¹

⁷⁵ Během prvního nankingského incidentu bylo město ostřelováno západními mocnostmi z řeky Jang-c’-ťiang. Příčinou bylo napadení a vyhnání zahraničních konsulátů Revolucionářskou armádou. Tohoto incidentu využil Čankajšek, aby navázal vztahy se Západem a Japonskem a s jejich pomocí potlačil rozšiřování pole působnosti komunistů. (Honda, Katsuichi: *The Nanjing Massacre: A Japanese Journalist Confronts Japan’s National Shame*. The Pacific Basin Institute, 1999, s. 134.)

⁷⁶ Honda, s. 134.

⁷⁷ Pojem „comfort women“ je běžně užíván i v českých zdrojích a nemá český ekvivalent.

⁷⁸ Honda, s. vii.

⁷⁹ Jap.: 吉見義明

⁸⁰ The “Comfort Women” Issue and the Asian Women’s Fund [online]. 28. 6. 2007 [cit. 23. 7. 2013]. Dostupné z: http://web.archive.org/web/20070628152156/http://www.awf.or.jp/woman/pdf/ianhu_ei.pdf

⁸¹ Abe questions sex slave 'coercion'. *BBC News* [online]. 2. 3. 2007 [cit. 23. 7. 2013]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/6411471.stm>

Současný japonský premiér Šinzó Abe⁸² vyvolal v roce 2007 celosvětový skandál, poté co veřejně zpochybnil samotnou existenci „comfort women“.⁸³ V důsledku nátlaku zahraničních politiků i široké veřejnosti však byl donucen se za svůj výrok omluvit.⁸⁴ Negativní emoce vyvolala i hypotéza bývalého sekretáře Iwaneho Macuie⁸⁵, Masaakiho Tanaky⁸⁶, podle kterého je možné, že sexuální útoky japonských vojáků ve skutečnosti přinášely znásilněným Číňankám potěšení.⁸⁷

V roce 1993 Japonsko oficiálně přiznalo existenci „comfort women“ a za činy spáchané vůči těmto ženám se omluvilo. Na začátku tohoto roku však japonská vláda oznámila záměr sestavit tým odborníků, jejichž úkolem bude přezkoumat podněty vedoucí k této omluvě.⁸⁸ Jižní Korea i Čína byly tímto úmyslem pobouřeny, neboť se obávaly, aby se japonská strana nepokusila svou omluvu pozměnit. V reakci na vývoj situace proto vystoupil Abe s prohlášením, že se jeho vláda k takovému kroku nechystá.⁸⁹ I přes snahy situaci uklidnit zůstává problematika „comfort women“ i nadále ostře sledovaným a mediálně hojně probíraným tématem.

3.1.4 Soutěž o stětí sta hlav

Dalším kontroverzním tématem spojeným s druhou čínsko-japonskou válkou a nankingským masakrem je bezpochyby soutěž v zabíjení, tzv. soutěž o stětí sta hlav.

⁸² Jap.: 安倍晋三

⁸³ Článků zabývajících se tímto skandálem je velké množství, a proto jich pro lepší představu situace několik uvádím:

Abe questions sex slave 'coercion'. *BBC News* [online]. 2. 3. 2007 [cit. 23. 7. 2013]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/6411471.stm>

Japan party probes sex slave use, *BBC News* [online]. 8. 3. 2007 [cit. 12. 8. 2013]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/6431011.stm>

No Apology for Sex Slavery, Japan's Prime Minister Says, *The New York Times* [online]. 6. 3. 2007 [cit. 12. 8. 2013]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2007/03/06/world/asia/06japan.html?_r=1&

Japanese opposition calls on prime minister to acknowledge WWII sex slaves, *International Herald Tribune*, 2. 3. 2007, [online]. [cit. 12. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www.iht.com/articles/ap/2007/03/07/asia/AS-GEN-Asia-Sex-Slaves.php>

⁸⁴ Japan PM apology on sex slaves. *BBC News* [online]. 26. 3. 2007 [cit. 23. 7. 2013]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/6495115.stm>

⁸⁵ Jap.: 松井石根

⁸⁶ Jap.: 田中正明

⁸⁷ Tanaka, Masaaki: *What Really Happened in Nanking: The Refutation of a Common Myth*. Tokyo: Sekai shuppan, 2000, s. 34.

⁸⁸ Japan to review lead-up to WW2 comfort women statement. *BBC News* [online]. 28. 2. 2014 [cit. 19. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-asia-26379645>

⁸⁹ Japan's Abe says won't alter 1993 apology on 'comfort women'. *Reuters* [online]. 13. 3. 2014 [cit. 19. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2014/03/14/us-japan-korea-idUSBREA2D04R20140314>

Účastníky soutěže byli dva důstojníci japonské císařské armády, Tošiaki Mukai⁹⁰ a Cujoši Noda⁹¹, kteří údajně soutěžili o to, kdo první setne mečem sto hlav nepřátel.

Ačkoliv byla tato soupeření ve své době v japonských médiích prezentována jako hrdinné činy, po skončení války došlo k jejich odsouzení. Díky výpovědím svědků i samotných soutěžících vyšlo najevo, že se jednalo o masové vraždy, neboť oběti těchto soutěží tvořili pouze neozbrojení váleční zajatci, kteří se nemohli bránit nepřítelovým útokům. Po válce byli Mukai i Noda vydáni Číně k trestnímu stíhání, kde se jejich případ dostal před nankingský soud s válečnými zločinci⁹² (viz podkapitola 4.2), jenž jim udělil trest smrti.⁹³

3.1.5 Popírání nankingského masakru a argumenty japonské obhajoby

Lze se setkat též s případy, kdy někteří radikálnější japonští historikové a osoby na vysokých úřednických postech dokonce popírají samotný průběh nankingského masakru.⁹⁴ V opozici k jejich tvrzením jsou množství dochovaných svědectví osob čínské i nečínské národnosti i mnoho fotografického materiálu, na jejichž základě bylo doloženo, že japonští vojáci zabíjeli nejen čínské válečné zajatce, ale skutečně se rovněž dopouštěli vraždění a znásilňování civilního obyvatelstva. Ačkoli však panují jisté pochybnosti ohledně vedení šetření a následných rozsudků IMTFE, je přirozené, že je napadána taktéž důvěryhodnost výpovědí svědků a usvědčujících dokumentací (viz oddíl 4.1.1).

Jednou z nejvýraznějších postav považující masakr za diskutabilní byl bývalý japonský ministr spravedlnosti, Šigeto Nagano⁹⁵, který samotný masakr popřel a označil ho za čínský podvrh.⁹⁶ Za zmínku také stojí japonští historikové Šúdó Higašinakano a Tošio Macumura⁹⁷, kteří se dostali do soudního sporu poté, co ve svých knihách *Thorough Review of Nanjing Massacre* a *The Big Question of the Nanjing Massacre* prohlásili, že všechny historické materiály týkající se nankingského masakru jsou

⁹⁰ Jap.: 向井敏明

⁹¹ Jap.: 野田毅

⁹² Jap.: 南京軍事法廷, Nankin gundži hótei; čín.: 国防部审判战犯军事法庭, Kuo-fang-pu šen-pchan čan- fan t'ün-š' fa-tching

⁹³ Honda, s. 125 - 135.

⁹⁴ Henshall, G. Kenneth: *A History of Japan: From Stone Age to Superpower*. St. Martin's Press, 1999, s. 118.

⁹⁵ Jap.: 永野茂門

⁹⁶ Scarred by history: The Rape of Nanjing. *BBC News* [online]. 11. 4. 2005 [cit. 23. 6. 2013]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/223038.stm>

⁹⁷ Jap.: 松村俊夫

podvrhy, a za lež označili i svědectví Sia Šu-čchin⁹⁸, ženy, která dění v Nankingu sama zažila. Sia však oba historiky zažalovala a po zhruba dvouleté soudní při v létě roku 2006 případ vyhrála.⁹⁹

V další své práci *The Nanking Massacre: Fact Versus Fiction* Higašinakano rozebírá důvody podporující teorii o iluzi nankingského masakru. Kromě přesvědčení, že všechny důkazy masakru jsou podvrh, také například tvrdí, že počet obyvatel Nankingu byl 200 000 a toto číslo se nezměnilo ani osm dní po jeho pádu, a považuje tak za nemožné, aby počet mrtvých civilistů dosáhl hranice 300 000. Zpochybňováno je též vraždění válečných zajatců, neboť se údajně nikdo z čínského vojenského personálu Japoncům nevzdal. Naopak se čínští vojáci měli zbavovat svých uniforem a snažili se vmísit mezi civilisty, čímž se dopustili nezákonného chování a přestali tak být chráněni směrnicemi spadajícími pod Haagské úmluvy. Higašinakano také odkazuje na soudobé zahraniční deníky, které o dění v Nankingu informovaly pouze jako o častém vraždění a ne jako o masakru. V neposlední řadě také poukazuje na to, že Japonci sídlící na území Mandžuska v čele s generálmajorem Kiičiróem Higučim¹⁰⁰ v březnu roku 1938 poskytli, i přes riziko rozezlení svého spojence Německa, azyl prchajícím Židům, a Higašinakano tedy nadnáší otázku, jak by se někdo, kdo za popsanych podmínek zachránil nezanedbatelné množství lidí, mohl jen o pár měsíců dřív dopustit nankingského masakru.¹⁰¹

⁹⁸ Čín.: 夏淑琴

⁹⁹ Nanjing Massacre survivor wins lawsuit against Japanese rightest historians. *People's Daily* [online]. 24. 8. 2006 [cit. 25. 2. 2014]. Dostupné z: http://english.peopledaily.com.cn/200608/23/eng20060823_296084.html

¹⁰⁰ Jap.: 樋口季一郎; Za podporu a pomoc Židům prchajícím přes Sibiř do Mandžuska byl vyznamenán a jeho jméno je uvedeno v tzv. Zlaté knize Židovského národního fondu v Izraeli. (Higashinakano, s. vi.)

¹⁰¹ Tamtéž, s. ii-vi.

4. Poválečné soudní procesy

Zatímco v předešlé kapitole byly uvedeny hlavní body, ve kterých se názory jednotlivých stran na masakr v Nankingu rozcházejí, v této části své práce bych se chtěla zaměřit na možný původ vzniku těchto sporů. Oficiálně uznávaná fakta a čísla týkající se nankingského masakru jsou sice uváděna na základě výsledků soudních šetření, ta se však potýkají s problematikou nařknutí z předpojatosti i z neadekvátnosti procesu výslechu svědků a prozkoumávání důkazů. Tato nedůvěra pak dotčeným osobám poskytuje prostor nejen pro vznik dezinformací, ale zároveň i částečně zabraňuje vypořádat se se svou minulostí a přijmout za ni zodpovědnost. V následujících podkapitolách se tedy budu zabývat poválečnými soudy, jimž připadlo za úkol rozřešit nankingskou problematiku.

4.1 Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ

IMTFE, někdy také označován jako Tokijský tribunál¹⁰², se konal v době od 3. května 1946 do 12. listopadu 1948 v Tokiu, a stal se tak jedním z historicky nejdelších soudních procesů s válečnými zločinci, a to i přes to, že soudně stíháno bylo pouze 28 japonských vojenských a politických činitelů¹⁰³. Na posty soudců bylo dosazeno jedenáct zástupců z koaličních zemí Spojenců a tribunál měl posuzovat a podle způsobu a míry provinění trestat tři typy zločinů spáchaných Japonci během druhé světové války¹⁰⁴. Prvním typem zločinu byly zločiny proti míru označované jako kategorie A, do kterých spadá plánování, příprava, iniciace nebo vedení útočné války (vyhlášené i nevyhlášené) nebo války v rozporu s mezinárodním právem, smlouvami či dohodami nebo účast na společném plánu či konspirace za účelem provedení některé z výše uvedených činností. Do druhého typu, kategorie B, náležely válečné zločiny neboli porušení válečného práva. Poslední kategorie C se vztahovala na zločiny proti lidskosti, jež byly definovány jako vražda, vyhlazování, zotročování, vykazání ze země a jiné nelidské činy (spáchané ať před válkou nebo během ní) nebo pronásledování z politických či rasových důvodů, bez ohledu na to, zda k těmto činům došlo jako následek jakéhokoliv zločinu (popřípadě v souvislosti s tímto zločinem), spadajícího do soudní pravomoci tribunálu,

¹⁰² Jap.: 東京裁判, Tókjó saiban; čín.: 东京审判, Tung-t'ing šen-pchan

¹⁰³ Changová, s. 187.

¹⁰⁴ The Postwar Judgement: I. International Military Tribunal for the Far East [online]. [cit. 27. 2. 2014]. Dostupné z: http://www.nankingatrocities.net/Tribunals/imtfe_01.htm

a bez ohledu na to, zda tyto akty jsou či nejsou porušením interního práva v zemi, kde byly spáchány.¹⁰⁵

Celkově tribunál usvědčil 14 válečných zločinců kategorie A - z toho trest smrti udělil sedmi osobám. Za účast na dění v Nankingu v roce 1937 byli odsouzeni generálové Iwane Macui a Akira Mutó¹⁰⁶ a bývalý premiér Kóki Hirota působící v době obsazení Nankingu japonskými jednotkami jako ministr zahraničí.¹⁰⁷ Samotný výkon trestu smrti oběšením připadl ve všech sedmi případech na prosinec 1948 a byl proveden v tokijském vězení Sugamo.¹⁰⁸ Do dnešní doby je spekulováno, nakolik spravedlivý byl rozsudek procesu s Macuiem, neboť ačkoli se jednalo o vrchního velitele jednotek okupujících Nanking, je dokázáno, že Macui vydal rozkaz, aby vězni nebyli zabíjeni.¹⁰⁹ Tribunál však bral na zřetel fakt, že Macui byl v očích veřejnosti, především té čínské, s vývojem událostí v Nankingu až příliš těsně spjat na to, aby mohlo být bráno v potaz, zda se doopravdy dopustil zločinů, ze kterých byl obviněn.¹¹⁰ Další obviněný a s Nankinem spojovaný plukovník Kingoró Hašimoto¹¹¹, jemuž tribunál vyměřil trest doživotí, se v roce 1954 dočkal podmíněčného propuštění.¹¹² Japonský císař Hirohito¹¹³ ani jeho strýc, princ Jasuhiko, jenž byl s událostmi v Nankingu též spojován a za jehož vedení mělo být údajně vydáno nařízení k zabíjení čínských válečných zajatců, nakonec díky soudní imunitě, kterou udělila americká vláda japonské císařské rodině na oplátku za kapitulaci Japonska, zcela vyvázli soudnímu procesu a nebyli obviněni z účasti ani na jednom z výše uvedených tří typů zločinů.¹¹⁴

4.1.1 Otázka legitimity IMTFE

Legitimita IMTFE už od založení tribunálu byla, je a nejspíš i bude v mnoha případech zpochybňována. Nejenže všech jedenáct soudců pocházelo z vítězných zemí,

¹⁰⁵ Brook, Timothy: The Tokyo Judgement and the Rape of Nanking. *The Journal of Asian Studies*. 2001, vol. 60, issue 3, s. 674-675. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2700106?origin=crossref>

¹⁰⁶ Jap.: 武藤章

¹⁰⁷ Rundown of Japan's 14 Class-A war criminals [online]. [cit. 2. 2. 2014]. Dostupné z: <http://english.sohu.com/20050608/n225859100.shtml>

¹⁰⁸ Jap.: 巣鴨拘置所, Sugamo kóčišo. (Changová, s. 191.)

¹⁰⁹ Honda, s. vii.

¹¹⁰ Brook, s. 682.

¹¹¹ Jap.: 橋本欣五郎

¹¹² The Tokyo War Crimes Trial. A Digital Exhibition [online]. [cit. 2. 2. 2014]. Dostupné z: <http://lib.law.virginia.edu/imtfe/person/143>

¹¹³ Jap.: 裕仁; V Japonsku se používá jeho posmrtné jméno Šówa (jap.: 昭和), avšak v zahraničí se uchýtilo jméno Hirohito.

¹¹⁴ Changová, s. 192.

ale až na jednu výjimku nikdo ze soudců neměl dostatek zkušeností v mezinárodním právu.¹¹⁵ V potaz je také brán nátlak, který byl na soudce vyvíjen ze strany široké čínské veřejnosti, neboť ta prahla po spravedlnosti, a IMTFE byl ideální způsob, jak ukázat, že ti, kdo za utrpením v Nankingu stáli, budou řádně potrestáni.¹¹⁶

Za jednoho z hlavních odpůrců, kteří s výsledky šetření IMTFE nesouhlasí, lze považovat historika Takašiho Jošidu¹¹⁷, který se ohrazuje tím, že Tokijský tribunál byl vůči Japonsku značně zaujatý a nepředstavil veřejnosti fakta nýbrž pouhé lži.¹¹⁸ Své pochyby o Tokijském tribunálu vyslovil i historik Timothy Brook, který poukázal na dva hlavní problémy pojící se s adekvátností tohoto soudu. Na jedné straně se můžeme setkat s názorem, že za japonskou neschopností přiznat si svá provinění v Nankingu stojí nedostatečná ochota IMTFE celou záležitost řádně a do hloubky prozkoumat, a na straně druhé pozorujeme tendence legitimitu tribunálu obhájit. To však pramení nikoli z přesvědčení o oprávněnosti IMTFE, nýbrž z obav, aby Japonsko neuniklo zodpovědnosti v případě, že by se oficiálně potvrdila nelegálnost některých soudních postupů tribunálu.¹¹⁹

4.2 Nankingský soudní proces s válečnými zločinci

Nankingský soudní proces s válečnými zločinci byl zahájen roku 1946 Čankajškovou vládou za účelem souzení válečných zločinů spáchaných důstojníky japonské císařské armády během druhé čínsko-japonské války a na rozdíl od IMTFE trval pouze necelý rok (srpen 1946 – únor 1947). Na lavici obžalovaných usedly a k trestu smrti byly odsouzeny pouze čtyři osoby obžalované z válečných zločinů kategorie B a C. Jmenovitě se jednalo o Tošiakiho Mukaie, Cujošiho Nodu, dále pak generálporučíka Hisaa Taniho¹²⁰ a kapitána Gunkičiho Tanaku¹²¹.

Jak již bylo uvedeno výše, Mukai a Noda byli souzeni za účast v soutěži o stětí stáhlav (viz oddíl 3.1.4). Tani byl jediný ze všech čtyř obžalovaných, kdo během

¹¹⁵ The Postwar Judgement: I. International Military Tribunal for the Far East [online]. [cit. 27. 2. 2014]. Dostupné z: http://www.nankingatrocities.net/Tribunals/imtfe_01.htm

¹¹⁶ Brook, s. 694.

¹¹⁷ Jap.: 吉田俊

¹¹⁸ Yoshida, Takashi: A Battle over History: The Nanjing Massacre in Japan. In: The Nanjing Massacre in History and Historiography, edited by Joshua A. Fogel. Berkeley: University of California Press, 2000, s. 111- 114.

¹¹⁹ Brook, s. 694-697.

¹²⁰ Jap.: 谷寿夫

¹²¹ Jap.: 田中軍吉

nankingského masakru zastával ve městě vysokou funkci. Tento fakt se mu stal částečně osudným, neboť z vysoce postavených členů japonské armády působících v Nankingu byl právě on jediný, kdo zůstal naživu a nebyl souzen před IMTFE.¹²² Stal se tak ústřední postavou nankingského soudního procesu a v den, kdy nad ním byl vyhlášen rozsudek, měla účast svědků v soudní místnosti údajně přesáhnout 2 000 lidí.¹²³ Poslední zmiňovaný, Tanaka, paradoxně doplatil na japonskou válečnou propagandu. K soudu se dostala publikace, v níž byl Tanaka vychvalován a podle níž měl údajně zabít tři sta nepřátelských vojáků.¹²⁴

¹²² Yamamoto, Masahiro: Nanking: anatomy of an atrocity. Westport, Conn.: Praeger, 2000, s. 194.

¹²³ Changová, s. 184-187.

¹²⁴ Yamamoto, s. 196.

5. Svědectví nankingského masakru

Kromě fotografického materiálu a novinových reportáží je současná představa o tom, jak nankingský masakr probíhal, získávána především z výpovědí očitých svědků těchto událostí. Přestože většina svědků již nežije, jejich svědectví byla zachycena mnoha autory (Changová, Honda atd.). Z období nankingského masakru se též dochovala svědectví v podobě deníků, jejichž autory obvykle byli cizinci, jež odmítli Nanking i přes hrozbu okupace opustit.

Všechna svědectví jsou ve svém obsahu unikátní a mnohá z nich popisují rozdílné zážitky spojené s nankingským masakrem. Ať již se však zkušenosti svědků pojí s jakýmkoliv válečnými zločiny japonské armády, ze svědectví je patrné, že vraždění, znásilňování a rabování byly po pádu Nankingu častým jevem, k němuž docházelo masově a celoplošně.

Opomeneme-li ojedinělá nařčení z falsifikování výpovědí a najímání herců namísto svědků (viz podkapitola 6.2), jako problém by mohla vyvstat otázka objektivity svědectví. I bez úmyslu jakkoliv bagatelizovat výpovědi svědků nebo zpochybňovat informace z nich získané je nutné uvědomit si i psychický stav vypovídajících osob. Ty se ocitaly pod značným stresem a žily ve strachu o svůj život i o životy bližních. Mnoho z nich se stalo svědkem zavraždění či znásilnění členů rodiny. Někteří svědci jen těsně unikli zabítí nebo se sami stali oběťmi znásilnění. Na negativním psychickém rozpoložení svědků se mohly podepsat i výjevy, jež se v době nankingského masakru staly ve městě realitou denního života. V ulicích ležela mrtvá těla a hromadily se odpadky, jež nesměly být odklizeny bez povolení Japonců. Ve městě se též rozmohlo žhářství, kvůli němuž byla zničena velká část Nankingu.¹²⁵ I po skončení masového vraždění zde však situace nebyla ideální (viz kapitola 3.) a je proto pochopitelné, že se po osvobození Nankingu místní obyvatelé domáhali spravedlnosti. Zůstává proto otázkou, nakolik touha po satisfakci a prožitá traumata ovlivnily svědky v jejich výpovědích. Mezi hlavními důkazy, s nimiž soudy pracovaly a na jejichž základě byla posuzována provinění válečných zločinců, byla totiž především ona očitá svědectví lidí z poškozených oblastí. Jak již bylo uvedeno výše (viz oddíl 4.1.1), soudy se ocitaly pod nátlakem veřejnosti, jež se domáhala potrestání japonských agresorů. Za takovýchto podmínek by před tribunálem vypovězená svědectví

¹²⁵ Changová, s. 174-175.

splňovala svůj účel a dopomohla k usvědčení viníků, byť by byl obsah výpovědí i nezáměrně zveličen.

Většina výpovědí byla zachycena buď novináři, nebo zapisovateli u soudu. Můžeme se však setkat i s případy, kdy si své zážitky z okupovaného Nankingu do osobních deníků zaznamenali samotní svědci. Jak již bylo uvedeno výše, jednalo se většinou o obyvatele nečínského původu, jimž jejich zahraniční občanství poskytovalo politickou ochranu před konáním japonské armády. Mezi jedny z nejznámějších autorů deníků zachycujících nankingský masakr by bylo možné zařadit Johna Rabeho a Minnie Vautrin. Oba pracovali v nankingské bezpečnostní zóně, a proto denně přicházeli do kontaktu s uprchlíky hledajícími útočiště před násilnostmi japonských jednotek. Ačkoli Rabemu ani Vautrin ze strany Japonců nehrozilo bezprostřední nebezpečí, byli i oni vystavěni neustálému stresu, což se podepsalo na jejich duševním stavu. Vautrin události v Nankingu dokonce poznamenaly do té míry, že se psychicky zhroutila a na začátku roku 1941 spáchala sebevraždu.¹²⁶

Mezi svědky potvrzujícími existenci nankingského masakru se v ojedinělých případech lze setkat i se samotnými japonskými vojáky. Konkrétně uvádím Širóa Azumu¹²⁷, jenž veřejně vystoupil a vypověděl o svých zážitcích z Nankingu. Jeho jednání se však u japonské veřejnosti nesetkalo s pochopením. Bylo mu vytčeno, že svým projevem poškozují památku padlých vojáků. Kvůli přibývání psychických útoků na jeho osobu se Azuma nakonec dostal až pod policejní ochranu.¹²⁸ Byl také obžalován z krivého obvinění, jehož se měl údajně dopustit ve svých válečných pamětech. Tento spor však pro Azumu skončil neúspěchem a vítězství bylo přisouzeno žalující straně¹²⁹.

I přes jisté diskutabilní momenty je přínos výše uvedených svědectví z celkového hlediska nedocenitelný. Čistě strohá historická fakta, jako je například počet obětí, totiž doplňují o důležitý lidský faktor. Díky němu jsme schopni si lépe představit, co se v Nankingu v oněch osudných týdnech po jeho pádu odehrávalo. Domnívám se také, že

¹²⁶ Vautrin, s. 9.

¹²⁷ Jap.: 東 史郎

¹²⁸ Scarred by history: The Rape of Nanjing. *BBC News* [online]. 11. 4. 2005 [cit. 23. 6. 2013]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/223038.stm>

¹²⁹ A Japanese veteran attempts to make peace with haunting memories. *CNN* [online]. 16. 8. 1998 [cit. 20. 4. 2014]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/WORLD/asiapcf/9808/16/japan.war.crimes/>

v lidských myslích takovýto obraz nankingského masakru dokreslený o výpovědi očitých svědků zanechá větší dojem než pouhé číselné údaje.

6. Vyrovnávání se s minulostí a jeho projevy v současné společnosti

Kontroverze doprovázející události v Nankingu záporně ovlivňují vztahy mezi oběma mocnostmi především v politické sféře. Negativní dopad je však dobře viditelný i ve společnosti a ve vzájemných vztazích mezi občany obou zemí.

Hlavním příčinou současného čínsko-japonského napětí je především přístup obou zemí k nankingské problematice a způsob, jakým je vykládána v odborných kruzích a posléze i předkládána široké veřejnosti. Zatímco v Japonsku je obecné povědomí o dění v Nankingu poměrně mizivé, v Číně na druhou stranu tato problematika představuje značně citlivé společenské téma, které vzbuzuje silné emoce a protijaponské nálady i u generací, jež se narodily až po druhé čínsko-japonské válce, nebo i u lidí narozených v jiném regionu, kteří proto okupaci samotnou nemohli zažít. Setkáváme se s případy, kdy do ulic čínských měst vychází desítky tisíc demonstrantů protestujících proti japonskému postoji k vlastním dějinám i proti jejich samotné interpretaci.¹³⁰ Tyto demonstrace se pak ze strany Japonců, především mladší generace, setkávají s nepochopením.

Vyrovnávání se s problematickou historií představuje palčivé téma pro čínskou i japonskou stranu. Na první pohled by se mohlo zdát, že rozpuštěním armády¹³¹ se Japonsko nadobro rozloučilo se svou militaristickou minulostí a poučilo se ze svých chyb. U poválečných soudů sice svá provinění uznalo, avšak po čase se postupně začaly objevovat hlasy, jež chtějí odpovědnost Japonska za válečné zločiny zpochybnit. Naproti tomu čínskou touhu po satisfakci za újmu, kterou tento národ utrpěl během nankingského masakru, dlouhodobě neuklidnily ani poválečné soudy.

Problematický postoj k minulosti je znát i v otázce „comfort women“. Japonsko se těmto ženám veřejně omluvilo a uznalo jejich existenci (viz oddíl 3.1.3), avšak zároveň se staví proti snaze Číny a Korejské republiky nechat v Sydney¹³² vybudovat památník,

¹³⁰ Japan-China Talks Fail to Ease Tensions. *Washington Post* [online]. 18. 4. 2005 [cit. 20. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A60258-2005Apr17.html>

¹³¹ Japonsko je také proslulé tím, že nedisponuje armádou, kterou po válce rozpustilo. Je však nutno dodat, že po zrušení armády založilo sbory domobrany, jež prakticky zastávají stejnou funkci

¹³² V Sydney žije početná čínská a korejská komunita, jež se zbudováním památníků rozhodla uctít památku „comfort women“. Tento krok je podporován Čínou i Korejskou republikou. (Asian Communities to Unveil Comfort Women Statue in Sydney [online]. 20. 2. 2002014 [cit. 27. 4. 2014]. Dostupné z: <http://english.cri.cn/7146/2014/02/20/2702s813910.htm>

jenž by uctil památku „comfort women“. ¹³³ V následujících podkapitolách budu analyzovat další jevy, jako jsou politické návštěvy v Jasukuni nebo cenzura v učebnicích historie, neboť i ty jsou s probíranou tematikou úzce spjaty a dobře odráží to, jak se daná společnost byla schopna vyrovnat s kontroverzemi minulosti.

6.1 Jasukuni

Domnívám se, že by nebylo nadnesené tvrdit, že jedním z nejvíce analyzovaných a v celosvětovém měřítku mediálně diskutovaných témat souvisejících s problematikou nankingského masakru, je svatyně Jasukuni. Jasukuni jako cíl návštěv japonských premiérů i jako svatyně samotná vyvolává politické napětí ve východní Asii, neboť do jisté míry odráží přístup Japonců ke svým prohřeškům minulosti.

Svatyně nacházející se v dnešním Tokiu byla založena roku 1869 na příkaz císaře Meidžiho¹³⁴, jenž chtěl její výstavbou vzdát čest padlým vojákům, jež ztratili své životy ve válce Bošin¹³⁵ v bojích proti šógunátním silám. Ačkoliv svatyně původně nesla název Šókonša¹³⁶, byla později v roce 1879 přejmenována na Jasukuni¹³⁷ a pod tímto jménem je známa až do současnosti.¹³⁸

Svatyně však není zasvěcena pouze obětem války Bošin, nýbrž všem, kdož od jejího založení položili svůj život za Japonské císařství a japonského císaře bez ohledu na věk, pohlaví nebo postavení ve společnosti, a proto je v současné době ve svatyni uctívána památka více jak 2 466 000 zesnulých, do nichž jsou zahrnuti i vojáci z první čínsko-japonské války, rusko-japonské války, či z první světové války atd.¹³⁹ Pro sousední státy Japonska i většinu západního světa se však pomyslným „trnem v oku“ stali vojáci druhé čínsko-japonské války a druhé světové války, kteří byli v mnoha případech odsouzeni za válečné zločiny a kteří zde též zaujímají místo mezi uctívanými zesnulými. Co se vojáků padlých ve třicátých a čtyřicátých letech minulého století týče, vyvolalo roku 1978 ve světě vlnu nesouhlasu rozhodnutí zařadit mezi uctívané i válečné

¹³³ Japanese opposition to 'comfort women' statue in Sydney. SBS [online]. 1. 4. 2014 [cit. 20. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.sbs.com.au/news/article/2014/04/01/japanese-opposition-comfort-women-statue-sydney>

¹³⁴ Jap.: 明治, Meidži

¹³⁵ Jap.: 戊辰戦争, Bošin sensó; 1968 – 1969

¹³⁶ Jap.: 招魂社, Šókonša

¹³⁷ Jap.: 靖国神社, Jasukuni džindža

¹³⁸ History [online]. [cit. 24. 1. 2014]. Dostupné z: <http://www.yasukuni.or.jp/english/about/foundation.html>

¹³⁹ Deities [online]. [cit. 24. 1. 2014]. Dostupné z: <http://www.yasukuni.or.jp/english/about/deities.html>

zločince kategorie A, mezi něž patřili i lidé odsouzení za účast na nankingském masakru (viz podkapitola 4.1).

Opakované návštěvy Jasukuni japonskými politiky (např. Džun'ičiró Koizumi¹⁴⁰, Šinzó Abe) rozdmýchávají v zahraničí (především v Číně a Korejské republice) antipatie vůči Japoncům a dotyční politici, přestože vynakládají snahy své jednání obhájit, bývají osočováni z oslavování militaristické historie Japonska. Nejinak tomu bylo i při poslední návštěvě japonského premiéra ze dne 26. 12. 2013. „*Abe uvedl, že návštěva svatyně nebyla míněna jako urážka sousedů. Vláda později vydala prohlášení, podle kterého byl premiér ve svatyni soukromě, nikoli jako vrcholný státní představitel – a to přesto, že jeho návštěvu živě vysílala televize.*“¹⁴¹ Nicméně i přes tato oficiální vyjádření se japonská vláda setkala s kritikou čínské, korejské i americké strany, pro něž představovalo Abeho chování zklamání.¹⁴² O důvodech rozhořčení prvních dvou jmenovaných národů nemůže být pochyb. Pochopitelné je však i chování USA. Jsou totiž jednou ze západních mocností, která má na vývoji zahraničních vztahů ve východní Asii největší zájem. Japonsko i Korea patří k americkým hlavním spojencům v této oblasti a Američané proto vynakládají úsilí, aby spory mezi oběma státy vyřešili pokud možno rychle a mírovou cestou.

6.2 Spory ohledně obsahu učebnic historie

Každé čtyři roky japonské ministerstvo školství vybírá a schvaluje učebnice, podle nichž se bude na japonských školách vyučovat. Všechny školy mají možnost volby z nabídky několika učebnic pro každý předmět, přičemž konkrétně pro historii je možnost zvolit si z osmi titulů. Jsou to právě tyto učebnice, kvůli nimž je japonská vláda podrobena ze strany Číny ostré kritice. Číňané vytýkají Japoncům především jejich postoj k druhé světové válce a neschopnost přijmout zodpovědnost za činy během války spáchané. Problémovým místem je především výklad událostí v Nankingu, neboť je v japonských učebnicích do značné míry cenzurován a podává zkreslenou představu o realitě, která v Nankingu za japonské okupace panovala.

¹⁴⁰ Jap.: 小泉純一郎

¹⁴¹ Cit.: Japonský premiér navštívil svatyni Jasukuni – ke vzteku Číny i Koreje. ČT 24 [online]. [cit. 24. 1. 2014]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/255997-japonsky-premier-navstivil-svatyni-jasukuni-ke-vzteku-ciny-i-koreje/>

¹⁴² Tamtéž.

Za jednu z nejvýraznějších postav spojených s problematikou japonských učebnic je považován Nobukacu Fudžioka¹⁴³, profesor na Tokijské univerzitě a jeden ze zakládajících členů Atarašii rekiši kjókašo o cukuru kai¹⁴⁴. Fudžioku asi nejvíce proslavily jeho snahy o cenzurování obsahu učebnic historie, především pasáží týkajících se 2. světové války a obzvláště nankingského masakru a „comfort women“. Učebnice označil za příliš masochistické a vyobrazující Japonsko pouze v negativním světle, a tím tedy i pro studenty nevyhovující. Popřel systematické vyvražďování a znásilňování v Nankingu, osočil čínskou vládu z falšování důkazů (Číňané dle jeho názoru najali herce a herečky, aby pro novináře předstírali oběti japonského teroru) a fotografie označil za podvrhy (některé snímky údajně zachycovaly výjevy z občanské války mezi KMT a Komunistickou stranou).¹⁴⁵

Osobou, která se na rozdíl od Fudžioky po mnoho let pokoušela prosadit výuku japonských válečných zločinů ve školách, byl historik Saburó Ienaga¹⁴⁶. Ienaga, stejně jako ostatní akademičtí pracovníci, narážel při pokusech zařadit nankingský masakr do obsahu učebnic na odpor ze strany ministerstva školství, které nežádoucí části textů buď cenzurovalo, nebo je odstranilo úplně.¹⁴⁷

Bylo to právě výše uvedené cenzurování učebnic, kvůli kterému Ienaga vedl s ministerstvem školství několik soudních sporů, přičemž první žalobu na japonskou vládu podal v roce 1965. Po tomto roce následovaly další žaloby a Ienaga se tak s vládou soudil s různou úspěšností až do roku 1997. Největšího úspěchu dosáhl v roce 1970, kdy mu soud dal za pravdu a uznal, že upravování historických fakt v učebnicích není legální, a Ienaga proto odešel od soudu jako vítěz. Částečně úspěšné byly i jeho poslední tři pře (soud Ienagovi přiznal nárok na úhradu vzniklých škod a uznal, že ministerstvo školství zneužilo své pravomoci), avšak odstranit cenzuru ze školského systému se Ienagovi nepodařilo.¹⁴⁸

¹⁴³ Jap.: 藤岡信勝

¹⁴⁴ Jap.: 新しい歴史教科書をつくる会; Atarašii rekiši kjókašo o cukuru kai byla společnost založená v Japonsku v roce 1996, jež měla za úkol sestavení nových učebnic historie.

¹⁴⁵ What Japanese history lessons leave out. *BBC News* [online]. 14. 3. 2013 [cit. 23. 7. 2013]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/magazine-21226068>

¹⁴⁶ Jap.: 家永三郎

¹⁴⁷ Honda, s. xxvi.

¹⁴⁸ Changová, s. 224 - 228.

Negativní dopady zatajování některých kapitol historie na japonskou současnou společnost si však uvědomují i mnozí další Japonci. Jako příklad uvádím aktivistku Tamaki Macuoku¹⁴⁹, která upozornila, že cenzurováním učebnic vláda znemožňuje mladé generaci dozvědět se pravdu o své vlasti, což ústí v neschopnost řádně se orientovat v politické sféře a znemožňuje pochopení mezinárodních problémů, se kterými se Japonsko neustále potýká.¹⁵⁰

I čínské učebnice historie se však setkávají s kritikou svého obsahu, přestože tato kritika nedosahuje takových rozměrů, jako je tomu u učebnic japonských. Vhodnost učebnic v Číně stejně jako v Japonsku prověřují komise spadající pod ministerstvo školství. Centrální komise schvaluje učebnice a studijní materiály pro povinné předměty, zatímco volitelné předměty si schvalují komise činné v jednotlivých lokalitách Číny.¹⁵¹ Kromě vynechávání a zkreslování některých historických událostí týkajících se vlastních dějin (Velký skok vpřed, korejská válka, historie Tchaj-wanu)¹⁵² jsou čínské vládě vyčítány i pasáže informující o nankingském masakru. Ostrá kritika zazněla především z úst premiéra Abeho, který obvinil čínský školní systém z přílišné předpojatosti vůči Japonsku.¹⁵³

¹⁴⁹ Jap.: 松岡環

¹⁵⁰ What Japanese history lessons leave out. *BBC News* [online]. 14. 3. 2013 [cit. 23. 7. 2013]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/magazine-21226068>

¹⁵¹ Primary and Secondary Education, [online]. [cit. 24. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www.chinaeducenter.com/en/cedu/psedu.php>

¹⁵² China's Textbooks Twist and Omit History. *The New York Times* [online]. 6. 12. 2004 [cit. 24. 8. 2013]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2004/12/06/international/asia/06textbook.html?_r=1&

¹⁵³ What Japanese history lessons leave out. *BBC News* [online]. 14. 3. 2013 [cit. 23. 7. 2013]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/magazine-21226068>

Závěr

Nankingský masakr zůstává jedním z nejvíce kontroverzních témat týkajících se společných dějin Číny a Japonska. Sporné body pojící se s touto problematikou jsou i v současnosti zdrojem mnoha diskuzí, jež ve společnosti vyvolávají silné reakce. Je tomu tak i přesto, že od masakru samotného uplynulo už poměrně hodně času a že naživu zůstalo pouze minimum lidí, jichž se události spojené s masakrem přímo dotkly.

V souvislosti s nankingským masakrem jsou nejvíce kritizována japonská tvrzení a teorie, jež v pokusech o ospravedlnění chování japonské armády často zacházejí až do extrémů. Ideální však není význam nankingského masakru zlehčovat ani ho ještě více dramatizovat (jak se tomu děje u některých pročínských historiků). Obě varianty totiž zavdávají podněty ke kritice opozičním stranám, které mají tendenci svá stanoviska bránit. Tyto snahy nakonec místo toho, aby představovaly pro řešenou problematiku přínos, jen dále rozvracejí již tak nesourodý obraz nankingského masakru.

Za prvotní příčinu a jádro současných nesrovnalostí ve výkladech nankingské problematiky by mohly být považovány poválečné soudy. Ty se totiž, za cenu uspokojení veřejnosti a obětí nankingského masakru, dopouštěly během soudních procesů chyb ve výslechu svědků i v práci s důkazními materiály. Rozsudky, jež u soudů zazněly, sice ve společnosti nastolily pocit zadostiučinění, avšak tento stav trval jenom krátce. Nepřesností, k nimž během soudních líčení docházelo, se chopili nespokojení historikové, jimž chyby soudců poskytly prostor pro vlastní interpretaci toho, co se na začátku okupace Nankingu odehrálo.

Problémy, s jakými se právě Japonsko při vyrovnávání se s vlastní nechvalně proslulou minulostí potýká, jsou patrné v mnoha směrech. Mezi nejaktuálnější témata patří například problematika „comfort women“. Tyto k prostituci donucené ženy se oficiální japonské omluvy dočkaly teprve až po téměř padesáti letech od kapitulace Japonska. I tak se však v japonské společnosti neustále ozývají hlasy zpochybňující existenci těchto žen. Mediálně často diskutovaným tématem jsou také politické návštěvy v Jasukuni, avšak už sama existence této svatyně, je pro mnohé kontroverzní. V tomto případě by ale problematické mohlo být i to, jak se s otázkou Jasukuni co nejlépe vypořádat. Mezi uctívané v této svatyni sice patří i váleční zločinci, úcta k předkům, která

je v japonské mentalitě hluboce zakořeněna, by ale mohla bránit tomu, aby tyto osoby byly ze svatyně vyřazeny.

Faktorem, který nepřispívá k vyřešení problematiky nankingského masakru, jsou jistě i učebnice historie. Ty čínské podle Japonců křivě obviňují Japonsko ze zločinů, jichž se nedopustilo. Japonským učebnicím historie je zase naopak vytýkáno, že informace o nankingském masakru jsou v nich záměrně zatajovány nebo zkreslovány ve prospěch Japonska. Faktem ale zůstává, že na rozdíl od Číny je v Japonsku všeobecné povědomí o válečných zločinech v Nankingu na velice nízké úrovni. Špatná informovanost je znát především u mladé generace Japonců, jež o dané problematice ví pouze minimum. Dochází pak proto k situacím, kdy mnoho Japonců není schopno dostatečně pochopit vztahy se sousedními státy a důvody sporů, jež s nimi Japonsko vede.

Za cíl své práce jsem si stanovila přiblížit události, jež se v Nankingu na přelomu roku 1937 a 1938 odehrály, a současně i analyzovat rozdílné pohledy na danou problematiku. Tato práce dokázala, že jednoznačně rozřešit otázku nankingského masakru a představit takový výklad těchto událostí, který by uspokojil všechny dotčené strany, zůstane už asi navždy nesplnitelným úkolem. Přestože se však nelze dopátrat úplné pravdy, je možné se k ní alespoň částečně přiblížit. S jistotou můžeme tvrdit, že ač neznáme přesné počty obětí, v počátečních týdnech okupace v Nankingu skutečně docházelo ze strany japonských vojáků k násilnostem, jako jsou vraždění, znásilňování a rabování. Tyto projevy agrese, probíhaly masově a byly směřovány nejen proti čínským vojákům, ale i proti civilnímu obyvatelstvu města.

Při analýze údajů relevantních k tématu práce jsem také zpozorovala jev typický pro většinu použitých zdrojů. Protichůdné postoje Číny a Japonska byly nejčastěji vystiženy pomocí rozdílných číselných údajů, které jsou v obou zemích uváděny v souvislosti s počtem obětí. O problematice neshodných číselných údajů jsou také vedeny bouřlivé diskuze a většina historiků zabývajících se nankingskou problematikou tato čísla považuje za hlavní nosnou informaci. Na jednu stranu je tento jev pochopitelný, jelikož fakta uvedená v číslech nejlépe vystihují, v jakém rozsahu utrpěli Číňané během analyzovaných událostí ztráty. Na druhou stranu se však nabízí otázka, zda jsou přesná čísla opravdu natolik důležitá a zda až přílišné dbání na číselné údaje neodvádí pozornost od podstatnějších problémů. Je nasnadě, jestli by spíše než co nejpřesnější počet obětí

neměla být v centru zájmu samotná existence násilí, jež ony ztráty na životech způsobilo, a přijetí odpovědnosti za něj.

Snad každý stát má ve své historii události, jež pro něj představují nepříjemné téma a jež se snaží přetvořit tak, aby vyzněly co nejvíce v jeho prospěch. Toto jednání je ve společnosti často kritizováno a odsuzováno, avšak není nepochopitelné. Jde totiž především o snahu dané země se co nejvíce přiblížit své ideální vizi státu. Nebezpečí tohoto jevu ve společnosti však spočívá především v tom, že národ, který není dostatečně znalý vlastní historie, se hůře vyvaruje opakování stejných chyb v budoucnosti.

Seznam použité literatury

BAKEŠOVÁ, Ivana. *Čína ve XX. Století. Díl 1.* Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. ISBN 80-244-0251-3.

BROOK, Timothy. The Tokyo Judgement and the Rape of Nanking. *The Journal of Asian Studies*. 2001, vol. 60, issue 3. ISSN 00219118. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2700106?origin=crossref>

GOLD, Hal. *Unit 731 Testimony*. Tuttle Publishing, 2003. ISBN 08-048-3565-9.

GORDON, Andrew. *A modern history of Japan: From Tokugawa Times to the Present*. Oxford University Press, 2003. ISBN 0-19-511061-7.

HALL, John Whitney. *The Cambridge history of Japan*. Cambridge University Press, 1988. ISBN 13 978-0-521-22357-7.

HENSHALL, G. Kenneth. *A History of Japan: From Stone Age to Superpower*. St. Martin's Press, 1999. ISBN 0-312-21986-5.

HIGASHIKANO, Shudo. *The Nanking Massacre: Fact Versus Fiction. A Historian's Quest for the Truth*. Sekai Shuppan, Inc., 2005. ISBN 4-916079-12-4.

HONDA, Katsuichi. *The Nanjing massacre: A Japanese journalist confronts Japan's national shame*. Edited by GIBNEY, Frank; translated by SANDNESS, Karen. Armonk, N. Y.: M. E. Sharpe, 1999. ISBN 0-7656-0335-7.

CHANGOVÁ, Iris. *Nankingský masakr: Nejkrvavější prolog druhé světové války*. Z anglického originálu... přeložil GOJDA, Jiří. Praha: Naše vojsko, 2010. ISBN 978-80-206-1068-3.

JANSEN, B. Marius. *The Making of Modern Japan*. The Belknap Press of Harvard University Press, 2002. ISBN 0-674-00991-6.

KROUSKÝ, Ivan; ŠILAR, František. *Japonsko-český slovník*. Praha 1: Paseka, 1993. ISBN 978-808-5192-391.

MASON, Richard Henry Pitt; CAIGER, John Godwin. *Dějiny Japonska. Z anglického originálu... přeložila MÜLLEROVÁ, Petra*. Praha: Fighters Publications, 2007. ISBN 978-80-86977-13-3.

OBUCHOVÁ, Lubica. *Číňané 21. století: dějiny - tradice - obchod*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0641-9.

TANAKA, Masaaki. *What Really Happened in Nanking: The Refutation of a Common Myth*. Tokyo: Sekai shuppan, 2000. ISBN 4-916079-07-8.

VAUTRIN, Minnie; TSEN, Shui-fang. *The Undaunted Women of Nanking: The Wartime Diaries of Minnie Vautrin and Tsen Shui-fang*. Edited by HU, Hua-ling, ZHANG, Lian-hong. Carbondale: Southern Illinois University Press, 2010. ISBN 0809329638.

YAMAMOTO, Masahiro. *Nanking: anatomy of an atrocity*. Westport, Conn: Praeger, 2000. ISBN 0275969045.

YOSHIDA, Takashi. A Battle over History: The Nanjing Massacre in Japan. In: FOGEL, Joshua A. *The Nanjing Massacre in History and Historiography*. Berkeley: University of California Press, 2000. ISBN 05-202-2007-2.

A Japanese veteran attempts to make peace with haunting memories. *CNN* [online]. 16. 8. 1998 [cit. 20. 4. 2014]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/WORLD/asiapcf/9808/16/japan.war.crimes/>

Abe questions sex slave 'coercion'. *BBC News* [online]. 2. 3. 2007 [cit. 23. 7. 2013]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/6411471.stm>

Asian Communities to Unveil Comfort Women Statue in Sydney [online]. 20. 2. 2014 [cit. 27. 4. 2014]. Dostupné z: <http://english.cri.cn/7146/2014/02/20/2702s813910.htm>

Deities [online]. [cit. 24. 1. 2014]. Dostupné z: <http://www.yasukuni.or.jp/english/about/deities.html>

History [online]. [cit. 24. 1. 2014]. Dostupné z: <http://www.yasukuni.or.jp/english/about/foundation.html>

China's Textbooks Twist and Omit History. *The New York Times* [online]. 6. 12. 2004 [cit. 24. 8. 2013]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2004/12/06/international/asia/06textbook.html?_r=1&

Japan PM apology on sex slaves. *BBC News* [online]. 26. 3. 2007 [cit. 23. 7. 2013]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/6495115.stm>

Japan to review lead-up to WW2 comfort women statement. *BBC News* [online]. 28. 2. 2014 [cit. 19. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-asia-26379645>

Japanese opposition to 'comfort women' statue in Sydney. *SBS* [online]. 1. 4. 2014 [cit. 20. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.sbs.com.au/news/article/2014/04/01/japanese-opposition-comfort-women-statue-sydney>

Japan-China Talks Fail to Ease Tensions. *Washington Post* [online]. 18. 4. 2005 [cit. 20. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A60258-2005Apr17.html>

Japan's Abe says won't alter 1993 apology on 'comfort women'. *Reuters* [online]. 13. 3. 2014 [cit. 19. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2014/03/14/us-japan-korea-idUSBREA2D04R20140314>

Japonský premiér navštívil svatyni Jasukuni – ke vzteku Číny i Koreje. *ČT 24* [online]. [cit. 24. 1. 2014]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/255997-japonsky-premier-navstivil-svatyni-jasukuni-ke-vzteku-ciny-i-koreje/>

Murder in the name of war - My Lai [online]. 20. 7. 1998 [cit. 22. 7. 2013]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/64344.stm>

Nanjing Massacre survivor wins lawsuit against Japanese rightest historians. *People's Daily* [online]. 24. 8. 2006 [cit. 25. 2. 2014]. Dostupné z: http://english.peopledaily.com.cn/200608/23/eng20060823_296084.html

Primary and Secondary Education, [online]. [cit. 24. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www.chinaeducenter.com/en/cedu/psedu.php>

Rundown of Japan's 14 Class-A war criminals [online]. [cit. 2. 2. 2014]. Dostupné z: <http://english.sohu.com/20050608/n225859100.shtml>

Scarred by history: The Rape of Nanjing. *BBC News* [online]. 11. 4. 2005 [cit. 23. 6. 2013]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/223038.stm>

The “Comfort Women” Issue and the Asian Women’s Fund [online]. 28. 6. 2007 [cit. 23. 7. 2013]. Dostupné z: http://web.archive.org/web/20070628152156/http://www.awf.or.jp/woman/pdf/ianhu_ei.pdf

The Katyn Massacre [online]. [cit. 1. 3. 2014]. Dostupné z: <http://en.poland.gov.pl/The,Katyn,Massacre,,7296.html>

The Postwar Judgement: I. International Military Tribunal for the Far East [online]. [cit. 27. 2. 2014]. Dostupné z: http://www.nankingatrocities.net/Tribunals/imtfe_01.htm

The Tokyo War Crimes Trial. A Digital Exhibition [online]. [cit. 2. 2. 2014]. Dostupné z: <http://lib.law.virginia.edu/imtfe/person/143>

Timeline: The Tiananmen protests. *BBC News* [online]. 1. 6. 2009 [cit. 23. 7. 2013]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/8057148.stm>

What Japanese history lessons leave out. *BBC News* [online]. 14. 3. 2013 [cit. 23. 7. 2013]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/magazine-21226068>

Anotace

Jméno autora:	Michaela Seemannová
Jméno fakulty-katedry:	Filozofická fakulta-Katedra asijských studií
Název práce:	Rozdílné pohledy na události v Nankingu na přelomu roku 1937 a 1938 Different Views of the Events in Nanking in 1937-1938
Vedoucí bakalářské diplomové práce:	Mgr. Sylva Martinásková
Počet stran:	47
Počet znaků s mezerami:	73 000
Počet titulů použitých pramenů a literatury:	40
Klíčová slova:	Nanking, nankingský masakr, Čína, Japonsko

Náplní této práce je analyzovat rozdílné pohledy na nankingský masakr. Práce se také zabývá historickým pozadím těchto událostí. Část práce je věnována svědkům nankingského masakru a soudům, jež se zabývaly válečnými zločiny spáchanými v Nankingu. Kromě toho se práce zabývá otázkou, jak se Čína a Japonsko vyrovnávají se svou problematickou historií.

Abstract in English

This thesis is concerned with analyzing different views of the Nanking massacre. It also focuses on the historical background of this event. Part of this paper is dedicated to witnesses of the Nanking massacre and war crimes tribunals, which were established to judge individuals accused of war crimes committed in Nanking. Furthermore, this paper deals with the question of how China and Japan are coming to terms with their problematic past.

Key words: Nanking, Nanking massacre, China, Japan